

De bacil van de pest, (WOODHEAD, *British medical journal*, 1894, n°. 1755). — In lever en milt van een muis, ingespoten met bloed uit het centrum eener liesklierzwellling, werden micro-organismen gevonden, die zich, na kleuring met waterige oplossing van gentiaan-violet of alcoholische oplossing van fuchsine, voordeden als in een kapsel gelegen diplococcen, of als korte bacillen met afgeronde einden, van welke sommige in het midden een ongekleurd gedeelte hadden. De praeparaten, van de miltpulpa vervaardigd, geleken nage-noeg op een reine cultuur dezer microben, waartusschen slechts hier en daar een enkele leucocyt voorkwam.

In een vergadering van de Académie des sciences in de eerste helft van Augustus deed DUCLAUX mededeeling van een brief van YERSIN, voormalig assistent aan het laboratorium van PASTEUR, die in het begin van Juni met een wetenschappelijke zending naar Hong-Kong was gezonden. Deze vermeldde daarin, dat hij uit de weefsels van pestlijders een kleinen bacil had afgezonderd, die met de gewone kleurmiddelen moeilijk was te kleuren, maar gemakkelijk op gelatine kon worden gekweekt. Dit micro-organisme kwam vooral veel voor in de inguinaal-klieren, wier vergrooting een karakteristiek verschijnsel dezer ziekte is. Ratten, muizen en guineesche biggen stierven spoedig na inenting met deze microben, evenzeer wanneer ze met stukjes van organen van lijders aan pest werden gevoed.

Door ROUX, aan wien YERSIN zijn praeparaten heeft gezonden, zullen we waarschijnlijk nader worden ingelicht.

DE HAAN.

BOEK AANKONDIGING.

Dr. GEORG KLEBS, Prof. der Botanik in Basel, *Ueber das Verhältniss des männlichen und weiblichen Geschlechts in der Natur*. Verlag von GUSTAV FISCHER, Jena 1894.

In deze mij door de Redactie van het *Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde* toegezonden rectorale oratie behandelt KLEBS de verschillende zijden van het vraagstuk over de verhouding van het onderscheid tusschen het mannelijk en vrouwelijk geslacht in de natuur. Uit den aard der zaak kan hij slechts bij enkele punten tot een conclusie komen, de meeste quaesties worden behandeld zonder dat daarover nieuwe gezichtspunten worden geopend. Het is meer een samenvatten dan een betoog, doch de massa interessante feiten, en de duidelijke uiteenzetting maken het tot een lezenswaardig geschriftje voor hen, die geen tijd hebben, om zich langer bezig te houden met dit deel der biologische wetenschap. Jammer, dat de ontwikkeling der geslachten uit de indifferente laagste wezens zoo kort afgedaan

wordt en de tegenstelling der geslachtscellen tot de somatische cellen niet gereleveerd wordt. Vrij uitvoerig behandelt hij de verhouding tusschen de geslachts-producten bij planten en dieren, met inachtne-
ming, dat bij planten het hermaphrodisme des te meer voorkomt, naarmate men hooger ontwikkelde vormen heeft, terwijl in het die-
renrijk juist het tegenovergestelde het geval is. De wijze, waarop het actieve mannelijke product, het passieve vrouwelijke opzoekt en bereikt, wordt aardig uiteengezet. De schijnbare passiviteit van het pollen, dat toch actief door den stijl heengroeit, wordt besproken en evenzoo de chemiotactische verschijnselen, die door PFEFFER aange-
geven worden als de aanleiding, waardoor bij sommige varens het spermatozoön door het ei wordt aangetrokken. Zoo de wijze, waarop het door het eitje uitgescheiden appelzuur het spermatozoön bij de varen aantrekt ten minste voor de verklaring van de vereeniging van ei en spermatozoön in het algemeen een eerste schemerlicht heeft ontstoken, zoo ontberen wij ten eenenmale feiten, die de aandrift tot paring, welke bij de hoogere dieren zoo op den voorgrond treedt, kunnen verklaren. Wel geeft hij aan, hoe in de rij der hogere dieren de verschillende zinsindrukken een rol spelen bij hetgeen hij eigenaardig noemt „het elkander zoeken en vinden”, maar de oorzaak daarvan ligt geheel in het duister. Dat de reukindrukken bij vlinders en honden, het gehoor bij visschen en vogels, het gezicht zoowel bij vlinders als vogels, alsook bij de hoogststaande dieren — ja bij den mensch — een groote rol daarbij spelen, en dat zich bij den mensch van af den grofsten gezichtsindruk tot de bewondering voor aesthetische vormen en eindelijk het nog hooger staande welgevallen aan de innerlijke eigenschappen der ziel in de opstijgende rij der volken te vinden is, wordt achtereenvolgens besproken, maar kan geen oplos-
sing geven voor het groote vraagstuk der geslachtsdrijf. Daarna breekt hij een lans voor het dikwijls optreden van monogamie in de natuur, en haalt o. a. het aardige feit aan, dat bij het Bingelkruid (*mercurialis*) steeds op 100 vrouwelijke, 106 mannelijke individuen voorkomen, dus juist zooals bij den mensch en daardoor komt hij op de vraag, wat wel de oorzaak kan zijn van de constante verhouding der geslachten bij een soort. Hij spreekt hierover vrij uitvoerig, natuurlijk hoofdzakelijk met betrekking tot de vraag, wat de aan-
leiding kan zijn tot de ontwikkeling van een bepaald geslacht uit het ei. Die vraag knoopt zich aan een andere, die misschien experi-
menteel kan worden opgelost, ze luidt: wordt het geslacht bepaald *vóór* de vereeniging van ei en spermatozoön, *bij* die vereeniging of *daarna*? Deze drie mogelijkheden komen alle waarschijnlijk voor, het zij den lezers der brochure overgelaten de feiten, die hij aangeeft zelve te wegen. Voor hoogere dieren en voor den mensch meent hij, dat het geslacht bepaald wordt op het oogenblik der vereeniging. Dit brengt hem tot de bespreking van de rol, die de beide ouders daarbij spelen. Dat ei en spermatozoön gelijkwaardig zijn, neemt hij

aan, en de algemeene opvatting, dat elk geslacht tracht het tegen-
gestelde voort te brengen, wordt ook door hem gehuldigd. Het sterk-
ste geslachtsproduct beslist tot vorming van het tegenovergestelde.
Waarin die sterkte of zwakte gelegen is, weten wij echter volstrekt
niet. In die beschouwing ligt nu echter de mogelijkheid opgesloten,
de vraag experimenteel aan te pakken, door te beproeven, een der
beide ouders vóór de paring in een slechteren voedingstoestand te
brengen; resultaten zijn op dit gebied echter nog niet aan te toonen.
Ook het vraagstuk der verwantschapshuwelijken wordt kort behandeld,
de bekende zaken over de verplichte kruising bij planten wordt
daarbij aangehaald, doch hetgeen hij zegt over het afstooten van
naverwanten in het dierenrijk is mijns inziens weinig afdoende en
zwak. Geen enkele der conclusies of inzichten van HUTH worden
aangehaald. Hij eindigt met een zeer korte bespreking over de
erfelijkheid, waar men echter een enkele aanhaling van de werkjes
van BROOKS en GALTON gaarne zou vinden. De erfelijkheid van ver-
worven eigenschappen vindt in hem een voorstander.

Dit is in korte woorden hetgeen de brochure bevat, wier lezing
aan allen, die in deze zaken minder thuis zijn, en er zich toch voor
interesseeren, mag worden aanbevolen.

Leiden, Augustus 1894.

Dr. SIEGENBEEK VAN HEUKELOM.

Dr. C. H. H. SPRONCK, *Étude sur les vibrions cholériques
isolés des déjections et rencontrés dans les eaux en Hollande
pendant les épidémies de 1892 et 1893.* Verhand. d. Kon. Aka-
demie van Wetenschappen, 1894.

Aan Schrijver, die hier de gegevens publiceert van de talrijke
diagnoses van cholera-bacillen, door hem ten behoeve van het Ge-
neeskundig Staatstoezicht gemaakt, gaf het systematisch onderzoek
van cholera-bacillen van velerlei herkomst aanleiding zich met de
quaestie bezig te houden, of inderdaad, zooals door velen beweerd
wordt, variëteiten daarvan voorkomen. De door hem in 1892 en
1893 uit faeces gekweekte cholera-bacillen schenen bij oppervlakkig
onderzoek volstrekt niet identisch met de door KOCH als echte
asiatische bacillen beschreven. Niet alleen, dat zij de gelatine veel
sneller tot vervloeiing brachten, ze coaguleerden ook melk binnen 24
uur, wat cholera-bacillen volgens KOCH niet vermogen. Het bleek
echter, dat geen van deze beide kenmerken nog recht geeft tot een
variëteit te besluiten; immers, toen SPRONCK zijn bacillen van 1892
een jaar lang in het laboratorium had voortgekweekt, volgde de
vervloeiing der gelatine volkomen typisch en had de voortgekweekte
bacil het vermogen, om melk te doen stremmen, verloren. Terecht
meende SPRONCK, dat een variëteit een zekere standvastigheid moet
bezitten en dat de tijdelijke atypie van zijn bacillen van 1892 niet